

УДК 347.73

А.В. СТАЦЕНКО, Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ГРАЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Ключові слова: гральний бізнес, патентування, оподаткування, ліцензування

Ігорний бізнес є дуже прибутковим, саме тому цей вид підприємницької діяльності зростає дуже швидкими темпами. А про розвиток вітчизняного законодавства відносно регулювання відносин у сфері грального бізнесу так сказати неможна. Тому суб'єкти підприємницької діяльності, що займаються бізнесом у сфері гральних закладів та тоталізаторів, використовують прогалини в законодавстві на свою користь. На даний момент більшість законодавчих спроб врегулювати оподаткування ігорного бізнесу успіхом не увінчалися, врегульована тільки початкова стадія, тобто, процедура отримання основної ліцензії, яку видає Міністерство фінансів України (її вартість складає приблизно 150000 €), та місцевої ліцензії (вартість - 255 грн.), а також патентів на утримання гральних автоматів [1-2]. Процедура отримання патентів для гральних автоматів ігровими закладами викликає багато запитань, при цьому дане питання знаходиться на межі податкового та господарського права, яке регулює питання патентування. Сьогодні надходження коштів від цих платежів і є основним доходом держави від грального бізнесу.

Певну увагу даному питанню приділяли увагу такі вчені, як Г.В. Бех, О.А. Дмитрик, М.П. Кучерявенко. Але окремих праць, які стосувалися б оподаткування грального бізнесу, в Україні не існує. Також законодавець фактично залишив поза увагою цю сферу діяльності, про що свідчить відсутність спеціального закону відносно грального бізнесу. Ця стаття має на меті вирішити проблеми оподаткування суб'єктів підприємницької

діяльності що займаються бізнесом у сфері гральних закладів та тоталізаторів. Новизна роботи полягає в аналізі чинного законодавства та обґрунтуванні необхідності прийняття спеціального закону щодо грального бізнесу.

Закон України № 226/96-ВР «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [3], зокрема ст.1, передбачає використання суб'єктами підприємницької діяльності, які здійснюють операції з розрахунками в готівковій/безготівковій формі (з використанням платіжних карт, платіжних чеків, жетонів тощо) при продажі товарів і наданні послуг у сфері торгівлі - повинні використовувати реєстратори розрахункових операцій. Але при використанні монетопрриймачів і купюропрриймачів в ігрових автоматах, які автономно приймають ставки і видають решту без втручання в цей процес оператора і без використання жетонів, платіжних карт тощо, неможливим є облік обороту грошових коштів для органів державної влади, які мають компетенцію по нагляду за гральними закладами.

Виходячи зі специфіки роботи ігрового автомата, надання права на гру відбувається без участі людини - ігровий автомат виступає як суб'єкт надання такого права, але не може самостійно заповнювати розрахункові книжки, а оператор (обслуговуючий персонал) не може впливати на процес надання послуги, і виключений з нього. Але це не в повній мірі відповідає дійсності, тому що, як правило, процес внесення коштів для гри від начала до кінця виконується оператором грального закладу. Оператор бере гроші у гравця на початку гри, та видає решту по закінченню гри. Тому при проведенні незапланованих перевірок органами податкової, як правило, у касі грального салону знаходять зайві невраховані гроші, але штраф навіть у 5-ти кратному розмірі не може змусити такі заклади працювати в рамках закону та сплачувати величезні податки зі своїх прибутків,

які складають, як правило, мільйони гривень.

Відповідно до п.6 Додатку до Постанови Кабінету Міністрів України «Про терміни переведення суб'єктів підприємницької діяльності на облік розрахункових операцій у готівковій та безготівковій формі із застосуванням реєстраторів розрахункових операцій» за № 121 [4] встановлені конкретні терміни переведення суб'єктів підприємницької діяльності на розрахунки з використанням реєстраторів розрахункових операцій, а саме, при використанні ігрових автоматів - із 01.07.2005 року. Відповідно до абз.2 п.1 цієї Постанови, до настання зазначених термінів, суб'єкти підприємницької діяльності здійснюють розрахункові операції з використанням книг обліку розрахункових операцій. Закон України № 226/96-ВР «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» у ст.8 говорить, що порядок ведення таких книг обліку розрахункових операцій встановлюється державною податковою адміністрацією України. А у свою чергу, Порядком реєстрації і ведення книг обліку розрахункових операцій, затвердженому наказом державної податкової адміністрації України № 614 [5] не встановлений порядок реєстрації розрахункових операцій ігрових автоматів, які приймають до оплати за участь в грі - платіжні засоби у валюті України - монети, що робить неможливим законне використання книг обліку розрахункових операцій.

Таким чином, суб'єкти грального бізнесу займають таку позицію, що вони не підпадають під дію цього закону, у зв'язку з відсутністю в ньому норми щодо гральних автоматів та гральних закладів, що дає можливість приховувати реальний прибуток від оподаткування. Звичайно, це дуже зручно для платників податків даного типу, але держава несе втрати надходжень до державного бюджету.

Також Законом України № 889-IV «Про податок з доходів фізичних осіб» [6] перед-

бачається сплата 30 % від суми виграшу. Справа в тому, що платником податку у даному випадку є гравець а гральний заклад при нарахуванні на його користь доходу у вигляді призів, виграшів у лотерею (крім державних лотерей), інших розіграшів або виграшів в азартних іграх, є податковим агентом [7]. При нарахуванні доходу, отриманого у вигляді виграшу в азартних іграх в казино, інших гральних місцях чи домах, за винятком гри в тоталізатор – враховуються витрати платника податку, понесені ним у зв'язку з отриманням такого доходу протягом робочого дня. Такі доходи кінцево оподатковуються при їх виплаті за їх рахунок. І після утримання податку у розмірі 30 % від суми виграшу, особі виплачується 70 % прибутку.

Вважаємо, що це положення закону не здійсненне в принципі, принаймні на даному етапі. Це обумовлене ускладненою процедурою оподаткування таких доходів. Гравець при вході в гральний заклад повинен пред'явити паспорт або документ, що підтверджує особу та її вік, з якого переписуються дані про особу у журнал реєстрації відвідувачів та обліку виграшів, який повинен бути пронумерованим, прошнурованим, засвідчений підписом керівника державної податкової адміністрації з наданням реєстраційного номеру [8]. Звичайно, цього не робиться, тому що це є порушенням права на конфіденційність, а також гравці, як правило, не мають при собі паспорт. Але вищезазначений журнал існує майже у кожному гральному салоні, до того ж вже заповнений на місяць чи на два вперед із вигаданими гравцями та виграшами, таким чином виконуються формальні вимоги законодавства. У західних країнах відсоток виплати виграшу становить 80-96 від загальної суми.

Ще одне питання виникає в разі, якщо гравець відвідує гральний заклад двічі на день, і робить декілька ставок. У такому випадку гральний заклад не має можливості відстежити обіг коштів та встановити, вигра-

ла людина чи прогала. Ось ще одна проблема в оподаткуванні, хоча і фізичних осіб, але безпосередньо пов'язана з ігровим бізнесом. Проблемним є також те, що а ні Державна податкова адміністрація України, а ні Міністерство фінансів України, а ні Міністерство внутрішніх справ не підготували жодного нормативно-правового акту, який хоч якось врегулював би питання застосування реєстраторів розрахункових операцій в гральному бізнесі, не дивлячись на рекомендації та доручення Кабінету Міністрів України. Однією з причин такої бездіяльності є те що такий бізнес може належати лише заможним прошаркам нашого суспільства, які, як правило, належать до влади і мають можливість в силу своїх повноважень та зв'язків лобювати існуюче становище з гральним бізнесом як найдовше.

За умов технологічного прогресу та інформаційного розвитку суспільства, в Україні починає розвиватись ще один вид грального бізнесу, це - Інтернет-казино. Як правило, це незаконна форма організації грального бізнесу. У Сполучених штатах Америки прийнято законопроект щодо заборони банкам та операторам платіжних карток проводити платежі, що поступають до Сполучених штатів, та які пов'язані з азартними іграми в мережі. Вважаємо, що цей аспект не можна залишати поза увагою, бо проблема потребує законодавчого врегулювання. Відповідальність за порушення чинного законодавства в Україні незначна. Навіть при проведенні перевірок органами Державної податкової інспекції штрафи, навіть найбільші, є тим мінімумом для цих фірм, який вони згодні платити, щоб працювати далі по виробленій схемі. Також є проблемним є відвідування закладів такого типу неповнолітніми та особами з обмеженою дієздатністю. Їх вік та дієздатність не перевіряються хоча такі особи не мають права відвідувати гральні заклади. На наш погляд, відповідальність за такі порушення треба посилити, навіть до кримінальної. За світовим досвідом неповнолітні

взагалі не можуть навіть заходити до гральних закладів. Але адміністрація українських гральних салонів на ці положення закону не звертає уваги тому, що це приносить великі гроші. Прибутки таких підприємств більші десятків тисяч гривень - галузь є рентабельною навіть у випадку постійної сплати штрафів та безперервних перевірок компетентними органами. Тому ми вважаємо, що буде доцільним посилити нагляд перевіряючих органів за суб'єктами підприємницької діяльності, що займаються бізнесом у сфері гральних закладів та тоталізаторів, підвищити їх відповідальність шляхом прийняття спеціального закону та внесення змін до чинних нормативних актів.

Таким міг би бути закон «Про гральний бізнес» або «Про тоталізатори та гральні заклади» за російським прикладом, в якому можна врегулювати порядок ведення обліку виграшів, обігу грошових коштів в ігрових салонах, патентування ігрових автоматів і процедуру перевірки цих патентів, а також прояснити ситуацію з оподаткуванням виграшів фізичних осіб.

У Російській Федерації з 01.07.2007 року набрав чинності закон РФ «О государственном регулировании деятельности по организации и проведению азартных игр и о внесении изменений в некоторые законодательные акты Российской Федерации» [9], за яким до 2009 року всі гральні заклади мають бути переміщені у спеціально відведені для цього місця – чотири гральні зони. Законом передбачено, що казино зобов'язані займати приміщення не менше 800 квадратних метрів, розташовувати гральні автомати у приміщеннях не менш, ніж 100 квадратних метрів. На наш погляд це дуже ефективний спосіб боротьби з малими нелегальними гральними закладами та поодинокими гральними автоматами, що сьогодні розташовані майже у кожному кафе чи магазині без будь-яких дозволів.

У Сполучених Штатах Америки рівень розвитку грального бізнесу перевищує світо-

вий - хоча гральні заклади й легалізовані у 36 штатах Америки, та в них дуже жорстка процедура отримання ліцензії, а також високий рівень відповідальності за порушення чинного законодавства. Наприклад, у Казахстані Рада Безпеки прийняла рішення про обмеження грального бізнесу з 01.01.2007 року, а парламент розглядає законопроект відносно переведення всіх гральних закладів у дві спеціально відведені зони.

Передбачається застосування до ігрового бізнесу заходів за прикладом цивілізованого світу, зокрема, Росії, Туркменістану, Казахстану, Сполучених Штатах Америки - винесенням усіх ігрових закладів в окремі міста подалей від мегаполісів і міст із великим населенням людей. Необхідно звернути увагу й на досвід тих країн, в яких вже вводились географічні обмеження на розташування казино, або ж повна заборона їх діяльності, як, наприклад, у Ізраїлі. Таке обмеження грального бізнесу чи його заборона, на жаль, не приводить до його зникнення, а тільки стимулює розвиток нелегального грального бізнесу. Тому проводячи такі реформи, треба враховувати й це. Також не варто недооцінювати гральний бізнес як джерело бюджетних коштів. Тому, як варіант, слід ввести більш жорсткі умови гральної діяльності, встановити мінімальний уставний фонд суб'єктам підприємницької діяльності, що займаються бізнесом у сфері гральних закладів та тоталізаторів, підвищити в декілька разів вартість отримання ліцензії та впорядкувати патентування гральних автоматів. Треба посилити контроль над гральним бізнесом, зробивши його прозорим.

Вважаємо, що такий метод є найбільш ефективним, але в умовах тотальної корумпованості органів влади і лобіювання нею інтересів ігрового бізнесу саме на «найвищому рівні», його впровадження не можливе. Тому потребує хоча б тимчасового врегулювання даного питання органами державної влади. Потребують також свого вирішення деякі питання діяльності філій та структурних підроз-

ділів юридичних осіб в даній галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» : від 01.06.2000 р., № 1775-III // ВВР України. - 2000. - № 36. - Ст. 299.
2. Закон України «Про патентування деяких видів підприємницької діяльності» : від 23.03.1996 р., № 98/96-ВР // ВВР України. - 1996. - № 20. - Ст. 82.
3. Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» : від 06.07.1995 р., № 265/95-ВР // ВВР України. - 1995. - № 28. - Ст. 205.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про терміни переведення суб'єктів підприємницької діяльності на облік розрахункових операцій у готівковій та безготівковій формі із застосуванням реєстраторів розрахункових операцій» : від 07.02.2001 р., № 121 // Офіційний вісник України. - 2001. - № 6. - Ст. 239.
5. Наказ Державної податкової адміністрації України «Про затвердження нормативно-правових актів до Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» : від 01.12.2000 р., № 614 // Офіційний вісник України. - 2001. - № 6. - Ст. 248.
6. Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб» : від 22.05.2003 р., № 889-IV // ВВР України. - 2003. - № 37. - Ст. 308.
7. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» : від 22.05.1997 р., № 283/97-ВР // ВВР України. - 1995. - № 4. - Ст. 28.
8. Наказ Державної податкової адміністрації України «Порядок податкового обліку вигрантів та видаєтків осіб, а також порядку звітності суб'єктів ігорного бізнесу» : від 19.01.1998 р., № 35.
9. Федеральный Закон «О государственном регулировании деятельности по органи-

зации и проведению азартных игр и о внесении изменений в некоторые законодательные акты Российской Федерации» : от 29.12.2006

г., № 244-ФЗ // Собрание законодательства Российской Федерации. - 2007. - № 1. - Ст. 7.

Стаценко А. В. Правове регулювання оподаткування грального бізнесу / А. В. Стаценко // Форум права. – 2008. – № 3. – С. 480-484 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-3/08savogb.pdf>

Розглянуто проблеми оподаткування, патентування та ліцензування грального бізнесу в Україні. Проаналізовано існуючі проблеми та іноземна практика їх розв'язання, а також висловлено пропозиції щодо їх законодавчого врегулювання.

Стаценко А.В. Правовое регулирование налогообложения игорного бизнеса

Рассмотрены проблемы налогообложения, патентования и лицензирования игрового бизнеса. Проанализированы имеющиеся проблемы и зарубежная практика их решения, а также высказаны предложения по их законодательному урегулированию.

Statsenko A.V. Legal Regulation of the Taxation of Game Business in Ukraine

Problems of the taxation, patenting and licensing of playing business are considered. Available problems and foreign practice of their decision are analyzed, and also offers on their legislative settlement are stated.

Форум права Форум пр